

ชื่อองค์ความรู้ การบริหารจัดการหนี้กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีให้ปลอดหนี้ค้างชำระ

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. ที่มาและความสำคัญในการจัดทำองค์ความรู้

กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน คือ เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีประเด็นการพัฒนา จำนวน ๔ เรื่อง และในประเด็นการพัฒนาที่ ๓ คือเสริมสร้างทุนชุมชนให้มีธรรมมาภิบาล ภายใต้แนวคิด กองทุนชุมชนเป็นแหล่งทุนที่เกิดจากการบริหารจัดการโดยคนในชุมชน สามารถส่งเสริม และสนับสนุนการประกอบอาชีพของคนในชุมชนให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เป็นกองทุนที่เกิดขึ้นเพื่อให้สตรีได้เข้าถึง แหล่งทุน หรือเงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ วงเงินสูงสุดโครงการละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท ดอกเบี้ย ร้อยละ ๐.๑๐ บาทต่อปี เพื่อนำไปประกอบอาชีพช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ พัฒนาอาชีพ ผ่านการรวมกลุ่มของสตรี โดยมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งที่มาจากภายในชุมชนของกลุ่มของสตรีเองด้วยการเริ่มต้นกิจกรรมจากปัญหาและความต้องการของสตรี บริหารจัดการโดยสตรี สตรีมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบครัวสตรีมีความสุขเพิ่มขึ้น

อำเภอหาราช เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ จนถึงปัจจุบันโดยขับเคลื่อนงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีโดยมีเป้าหมายหลัก เพื่อให้สตรี มีความมั่นคงด้านรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีบทบาทการเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองในชุมชน และสามารถต่อยอดสู่การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง ขึ้นทะเบียนเป็นสินค้า OTOP ได้ และสิ่งสำคัญซึ่งจะทำให้งานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้นั้น การบริหารจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “เป็นแหล่งทุนในการพัฒนาสตรีเพื่อขับเคลื่อน เศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น” และ “ไม่มีหนี้ค้างชำระ ส่วนในการดำเนินงานที่ผ่านมา นั้น กองทุน พัฒนาบทบาทสตรีของอำเภอหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ผ่านมานับว่าเป็นโครงการที่ดีโครงการหนึ่งที่สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ และรายได้ให้แก่สมาชิก เป็นแหล่งทุนดอกเบี้ยต่ำ สมาชิกสามารถนำมาลงทุนสร้าง อาชีพใหม่ต่อยอดอาชีพเดิมให้มั่นคงมากยิ่งขึ้น จนสามารถเป็นต้นแบบที่ดีได้แต่พบว่าบางพื้นที่กลุ่มกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีที่กู้ยืมเงินทุน ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ทำให้เกิดปัญหาหนี้ ค้างชำระ ซึ่งมาจากหลายสาเหตุ เช่น ขาดทักษะในการดำเนินโครงการฯ นำเงินทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ มีหนี้สิน ซ้ำซ้อนหลายกองทุน ปัญหาหนี้ค้างชำระ จากการติดตามพบว่า มีผลจากการเร่งรีบให้ความเห็นชอบให้สมาชิกได้กู้ยืมตามนโยบายของกองทุน ทำให้การพิจารณากลั่นกรองขาดข้อมูลเชิงลึกของตัวสมาชิกในกลุ่มฯ อาทิ เช่น ด้านการประกอบอาชีพหลักของครัวเรือน หนี้สินเดิม พฤติกรรมการดำเนินชีวิต

๒. รูปแบบ กระบวนการ หรือลำดับขั้นตอน

จากบทวิเคราะห์การดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น พบว่า อาสาสมัครผู้ประสานงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี หมู่บ้าน/ชุมชน คณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล/เทศบาล คณะอนุกรรมการ กลั่นกรองและติดตามการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีอำเภอ (อกส.อ.) และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาถ่วงดุลในเบื้องต้นในการให้สมาชิกกู้ยืมเงินทุน จึงจำเป็นต้องกำหนดกลยุทธ์การปฏิบัติหน้าที่ “การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหนี้กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี” ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ การบริหารจัดการก่อนเป็นหนี้

๑) อาสาสมัครผู้ประสานงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีหมู่บ้าน/ชุมชน เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนความรู้ด้านการพัฒนาอาชีพ สัมมาชีพชุมชนให้สมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ รวมถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลั่นกรองตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้นให้แก่คณะทำงานฯ ระดับตำบล เช่น ความเป็นไปได้ของโครงการที่เสนอขอรับการสนับสนุน การประกอบอาชีพของสมาชิก สอดคล้อง

กับโครงการที่ขอกู้หรือไม่ กู้ซ้ำซ้อนกับกองทุนการเงินอื่น ๆ ในหมู่บ้าน/ชุมชนหรือไม่ เพราะเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ อยู่ใกล้ชิดกับสมาชิกย่อมสามารถขอทราบข้อมูลเหล่านี้ได้

๒) สร้างกระบวนการเรียนรู้ในการวางแผนการลงทุน ระบาย ใช้จ่าย การส่งเสริมการออม การจัดทำบัญชี ระบายในครัวเรือน ตามแนวทางสำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้

๓) คณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล/เทศบาล ให้ความเห็นชอบโดยพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการฯ ร่วมกับพัฒนากรผู้ประสานงานตำบลในฐานะที่ปรึกษา ลงพื้นที่ตรวจสอบ

๔) คณะอนุกรรมการกลั่นกรองและติดตามการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีอำเภอ(อกส.อ.) พิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการฯ โดยในการพิจารณาถ่วงดุลให้กลุ่มที่เสนอขอรับการสนับสนุนจัดทำแผนการดำเนินงาน พร้อมให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มร่วมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายของโครงการฯ ในที่ประชุมคณะอนุกรรมการฯ ทุกครั้ง ก่อนผ่านความเห็นชอบส่งให้คณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดอนุมัติโครงการ

กลยุทธ์ที่ ๒ การบริหารจัดการขณะเป็นหนี้

เมื่อสมาชิกกองทุนฯ บริหารเงินทุนจนเกิดเป็นหนี้ คณะอนุกรรมการกลั่นกรองและติดตามการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีอำเภอ (อกส.อ.) คณะทำงานฯ ตำบล/เทศบาล อาสาสมัครฯ หมู่บ้าน/ชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง มีการติดตาม ตรวจสอบว่ากลุ่มได้นำเงินกองทุนไปใช้ดำเนินการตามโครงการที่เสนอขอหรือไม่ ควรรายงานผลและติดตามเป็นระยะ หากพบว่าไม่ดำเนินงานตามโครงการที่เสนอ ต้องดำเนินการให้ส่งคืนเงินทุน พร้อมวางแผนติดตามสนับสนุนการดำเนินงาน หาสาเหตุ ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์สาเหตุ ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา หาทางออกร่วมกัน ติดตามงาน (Monitoring) อันเป็นหัวใจของการทำงาน รวมทั้งติดตาม ผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ ๓ การบริหารจัดการหนี้ค้างชำระเกินกำหนด แบ่งการบริหารจัดการ เป็น ๓ ประเด็น ได้แก่

๑) การให้สมาชิกปรับสภาพหนี้ เป็นการปรับโครงสร้างหนี้ เกิดผลดีในการยึดอายุสัญญา

๒) การผ่อนชำระหนี้ของลูกหนี้ชำระ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการบริหารจัดการหนี้ค้างชำระที่เกินกำหนด

๓) การดำเนินคดีกับลูกหนี้ค้างชำระ กรณีที่ลูกหนี้เพิกเฉยต่อการปรับสภาพหนี้หรือการผ่อนชำระหนี้ การดำเนินคดี จึงเป็นสิ่งจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้ขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด

๓. เทคนิคในการปฏิบัติงาน

สร้างเครือข่ายในพื้นที่โดยให้คณะกรรมการทุกระดับมี**ทักษะ**ในการบริหารจัดการหนี้กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี สามารถบริหารจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีให้บรรลุเป้าหมายได้ ควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนทุกคนได้มีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการฯ พร้อมทั้งมีทักษะในการเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) การติดตามงาน (Monitoring) และใช้เทคนิคแวตวงคนในหมู่บ้าน/ตำบลในการทำงานแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเป็นกันเองแบบพี่น้องกับสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี การติดตาม สอบถาม ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกผู้กู้เงินหมุนเวียน **ส่งผลให้กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีของอำเภอมหาราชไม่มีหนี้เกินกำหนดชำระ (ข้อมูล ณ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๖)**

๔. ปัญหาที่พบและแนวทางการแก้ไขปัญหา

๑. ขาดการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานในทุกระดับ คกส.ต. ไม่มีการติดตาม ควบคุม กำกับดูแล สมาชิกที่ดำเนินโครงการในพื้นที่อย่างต่อเนื่องจริงจัง

๒. ขาดข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญและเป็นปัจจุบันในการวิเคราะห์ ความเหมาะสมของโครงการ ประกอบกับ คกส.ต. ขาดประสบการณ์หรือมีระดับความมากน้อยของประสบการณ์ที่แตกต่างกัน อีกทั้งการเสนอขอโครงการส่วนหนึ่งมิได้เกิดขึ้นจากความจำเป็นและความตั้งใจของสมาชิกสตรีอย่างแท้จริง แต่รวมกลุ่มกันเพื่อให้ได้เงินไปใช้จ่ายในครัวเรือน จึงไม่ก่อให้เกิดรายได้และความยั่งยืน

๕. แนวทางแก้ไข

สร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนาในแต่ละระดับ เน้นการทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย ในการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีที่กู้เงินไปประกอบอาชีพให้มีประสิทธิภาพ และไม่มีหนี้เสีย

๖. ประโยชน์ขององค์ความรู้

๑) ประโยชน์แก่สมาชิกกองทุนฯ โดยตรง คือสร้างจิตสำนึกดี มีแผนดี บริหารหนี้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่มีหนี้เสีย เกิดอาชีพ สร้างรายได้ ใช้หนี้หมด

๒) ประโยชน์แก่คณะทำงานฯ ทุกระดับ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อนงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการบริหารจัดการหนี้กับสมาชิก ไม่มีหนี้เสียหรือหนี้ค้างชำระ

๓) เป็นองค์ความรู้ที่กองทุนชุมชนอื่นๆ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและปรับใช้ได้

